

สังเขปประวัติ

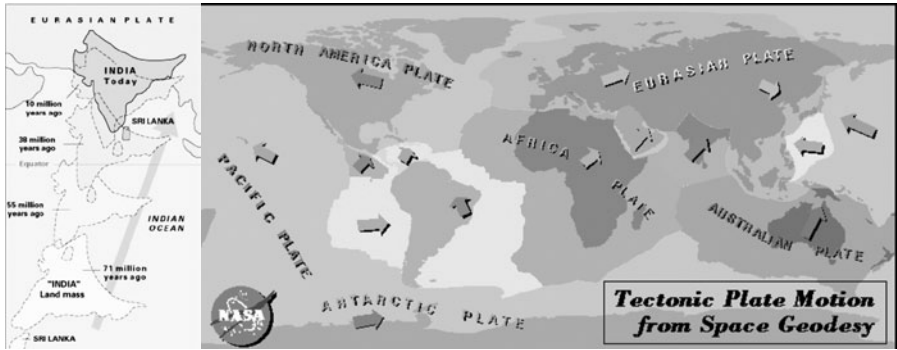
ชัชวาลย์วิป - ภารต - อิเหนีย

เพื่อการตามรอยพระพุทธรูปคำสอนและศิรัทธาของผู้คน

India

ประมวลและเรียบเรียงโดย

บัญชา พงษ์พานิช

แผนที่แสดงผืนแผ่นดินทวีปโบราณและทิศทางการเคลื่อนตัว

แผนที่อนุทวีปอินเดีย

๑) แผ่นแผ่นอนุทวีปอินเดีย (Indian Tectonic Plate)

เป็นสะเก็ดเปลือกโลกที่เดิมเคยเป็นเกาะอยู่ไม่ห่างจากผืนแผ่นดินทวีปออสเตรเลีย แล้วเคลื่อนขึ้นมาทางตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อประมาณ ๒๐๐ ล้านปีก่อน กระทั่งชนเข้ากับผืนแผ่นดินทวีปใหญ่ยูเรเชีย (Eurasia Landmass) ที่บริเวณรอยย่นใหญ่เมื่อประมาณ ๔๐ - ๕๐ ล้านปีก่อนจนกลายเป็นหลังคาของโลก เทือกเขาหิมาลัยและที่ราบสูงทิเบต โดยทุกวันนี้ยังมีแรงชนต่อเนื่อง ส่งผลให้ยอดเขาเอเวอเรสต์ยังคงตัวสูงขึ้นประมาณปีละ ๔ - ๕ มิลลิเมตร

๒) จากร่องรอยหลักฐานดึกดำบรรพ์ของมนุษย์จำนวนมากบนผืนแผ่นดินนี้ชี้ให้เห็นว่ามีมนุษย์ ๓ กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาวิวัฒนาการใน ๓ อาณาบริเวณ คือ

๒.๑ เขตตะวันตกเฉียงเหนือ ในลุ่มแม่น้ำสินธุ (ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของปากีสถาน) ซึ่งเป็นเส้นทางติดต่อกับโลกภายนอกทั้งฝ่ายตะวันตกและเหนือเพื่อไปสู่ตะวันออกไกล

๒.๒ เขตภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณลุ่มแม่น้ำคงคา ยมุนา อันเป็นที่ราบลุ่มใหญ่

๒.๓ เขตภาคใต้ ไต่จากเทือกเขาวินธัยลงไปผ่านที่ราบสูงเดคคานและ ๒ ชายฝั่งทะเลอาหรับและอ่าวเบงกอล

Ancient India

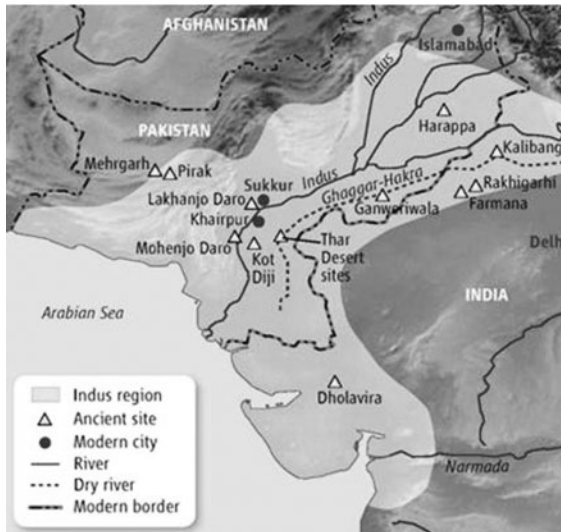
กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในอินเดียเชื่อว่าเป็นมนุษย์ออสตราลอยด์ เนกริโตฯ ที่อพยพเข้ามาจนเกิดเป็น**ชาวทราวีกหรือ มัลลิกะหรือดราวิเดียน** ที่มีผิวดำ ตัวเตี้ย ผมหยิก จมูกแบน ใช้ภาษาตระกูลทราวิท ได้แก่ภาษาทมิฬ เทเลกู มะละยาฬัม คานาริส จนกระทั่งเมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล เมื่อชนเผ่า**กลุ่มอินโด-อารยัน**จากเอเชียกลาง มีร่างกายสูง ผิวขาว ผมหยักศก จมูกโด่ง อพยพเข้ามาทางตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอารยันนี้ใช้ภาษาตระกูลอารยัน ซึ่งแบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่คือ สันสกฤต และ ปรากรฤต โดยภาษาบาลี และ มคธ อยู่ในกลุ่มภาษาปรากรฤต ในขณะที่พวกกันยังมี**ชนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย**อีกมากมายที่แตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมา เช่น ชนชาวมุสลิมที่นิยมใช้ภาษาอูรดู รวมทั้งคนไทอาหมในแคว้นอัสสัมที่ใช้ภาษาไต โดยในทุกวันนี้หากถามชาวอินเดียว่าเป็นคนชาติภาษาไต คำตอบที่ได้คือ เป็นคนอัสสัม เบงกอล ปัญจาบ ทมิฬ กุชราษ แควชเมียร์ ไทน้อยคนที่จะตอบว่าเป็นคนอินเดีย ใช้ภาษาอินเดีย

สำหรับชื่อเรียกดินแดน คนอินเดียนิยมเรียกประเทศว่า ภารตวรรษ เรียกตนเองเป็นชาวภารต ผู้สืบเชื้อสายมาจากท้าวภรต กษัตริย์ในมหากาพย์ภารต ในขณะที่ชาวเปอร์เซียเรียกตามชื่อแม่น้ำสินธุว่า**ชาวอินดู** และ **อินดูสทาบ** ต่อมาเมื่อกกรีกเข้าปกครอง ออกเสียงเรียกว่า**ชาวอินโดส (Indos)** และแม่น้ำอินดัส (Indus) จนกลายมาเป็น**อินเดีย (India)** ในที่สุด

"Priest King," Mohenjo daro,
Sindh, Pakistan

รูปสัมฤทธิ์ หินสลัก และ ดินเผา

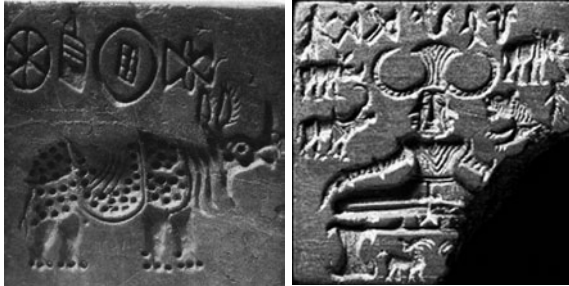

แผนที่เขตอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ

๓) อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ ได้รับการศึกษาค้นคว้าว่าเป็นอารยธรรมของชาว ทราวาทตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล รุ่งเรืองอยู่ประมาณ ๑,๐๐๐ ปี ก่อนที่ชาว อารยันเข้าสร้างสรรค์ต่ออีก ๒,๐๐๐ ปี ตั้งแต่ ๑,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาลถึงคริสตวรรษ ที่ ๖ จนถือเป็นแบบแผนทางอารยธรรมอินเดียปัจจุบัน มีอาณาบริเวณครอบคลุม ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย - ปากีสถาน - อัฟกานิสถาน - และหลายรัฐใน อดีตสหภาพโซเวียต จากตะวันออกไปถึงตะวันตกถึง ๑,๖๐๐ กิโลเมตร จากเหนือลง ใต้ถึง ๑,๐๐๐ กิโลเมตร มี ๒ เมืองใหญ่ที่ได้รับการศึกษาขุดค้นแล้วคือ **ฮารัปปา (Harappa)** และ **โมเฮนโจ-ดาร์โ (Mohenjo-Daro)** ซึ่งร่วมสมัยกับอารยธรรม เมโสโปเตเมียและอียิปต์ กล่าวคือมีการก่อสร้างเป็นชุมชนขนาดเมืองใหญ่มหานคร ด้วยอิฐอย่างเป็นระเบียบ อาคารหลายชั้น มีผังเมืองเป็นสัดส่วนทั้งที่อยู่อาศัย อาคาร สาธารณประโยชน์ อาคารทางศาสนาพิธีกรรม พร้อมระบบสัญจร ถนน ทางเดิน และ ระบายน้ำ มีที่อาบน้ำ ถนนกว้างถึง ๑๑ เมตร การประกอบอาชีพการเกษตร เพาะ ปลูก ล่าสัตว์ มีเครื่องใช้ปั้นด้วยดินเผา ทองแดงและสัมฤทธิ์ มีการทอผ้า ใช้เครื่อง ประดับ ไม่พบป้อมปราการและอาวุธในระยะแรก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นศูนย์กลาง การค้าสำคัญ ก่อนจะมีการสร้างป้อมปราการแข็งแรงในยุคหลัง สันนิษฐานว่าเป็น อาคารศาสนาและการเมืองที่เชื่อว่าผู้ปกครองอาจเป็นนักบวช

ผังเมืองโบราณ โมเฮนโซ ธาร

ตราแกะสลักหินเป็นภาพสัตว์ และ คล้ายตัวอักษรภาพ (pictograph)

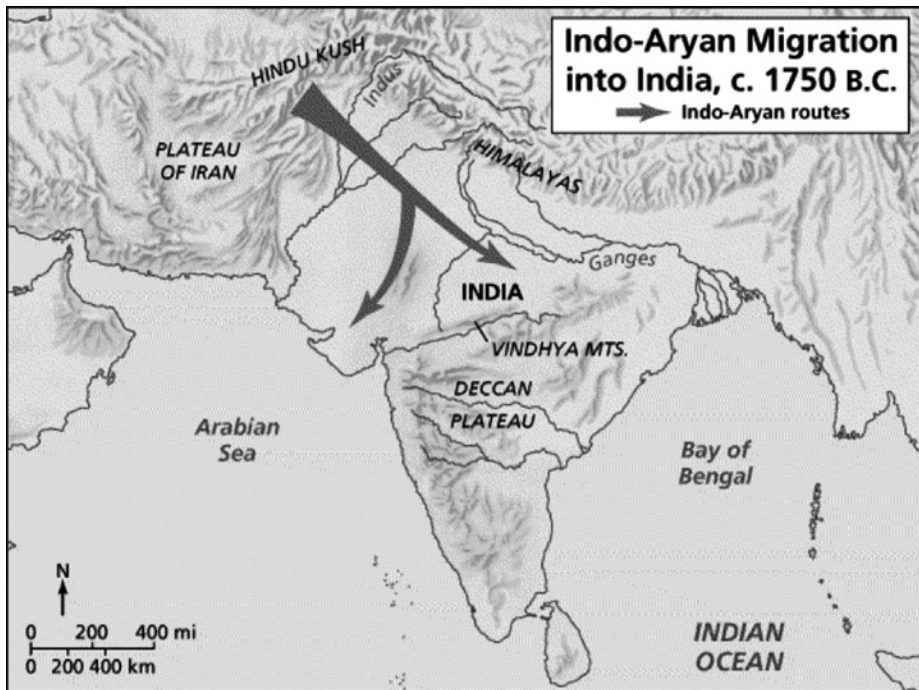

พบมีการทำดวงตราแกะสลักหินจำนวนมากหลายพันชิ้น เป็นภาพสัตว์ และ คล้ายตัวอักษรภาพ (pictograph) คล้ายอักษรสุเมเรียน ยังไม่สามารถอ่านได้ สันนิษฐานว่าเป็นตราประจำ เครื่องหมายการค้า หรือรูปเคารพ มีบางรูปคล้ายต้นโพธิ์ คล้ายเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ ปศุบดี พระแม่ธรณี ลึงค์ และ โยนี

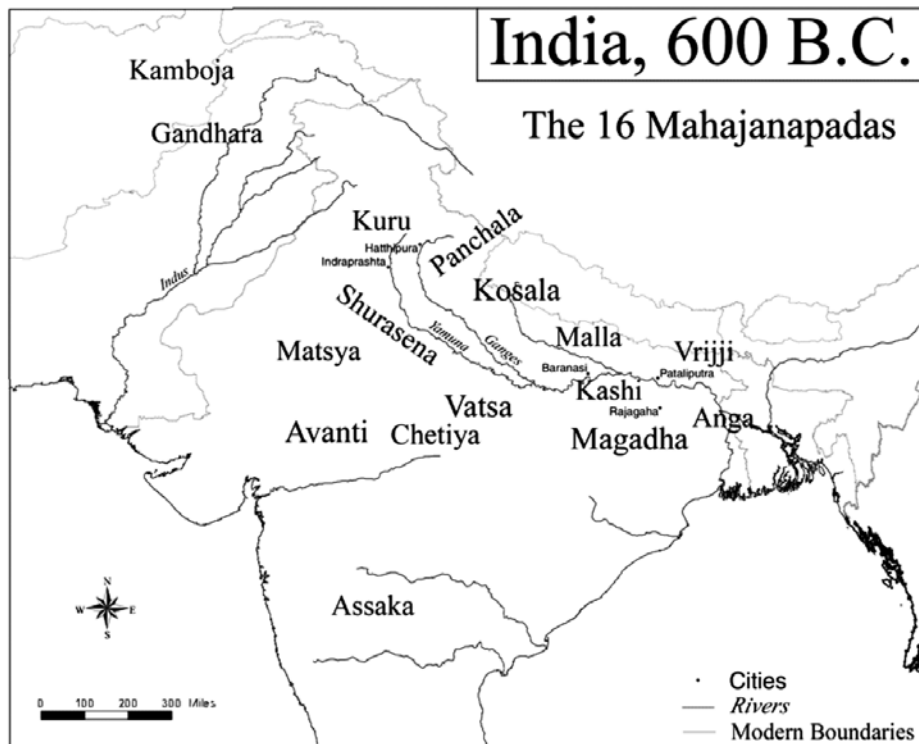
๔) ยุคสมัยอารยัน ประเวท และ มหาชนบท

ชนชาวอารยัน หรือ อริยกะ เป็นเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ทางตอนใต้ของรัสเซีย ที่เคลื่อนย้ายลงใต้สู่ยุโรป เมโสโปเตเมีย และ กลุ่มแม่น้ำสินธุ แม้จะยังไม่เจริญเท่า แต่มีเครื่องใช้และอาวุธที่ก้าวหน้าพร้อมกับรู้จักใช้ม้าในการรบ จึงเข้ายึดครองกลุ่มน้ำสินธุ พร้อมกับลวดทอนชาวทราวาทลงเป็นทาส หรือ ทาสๆ หรือไม่ก็อพยพลงใต้ ดังปรากฏใน คัมภีร์และมหากาพย์โบราณ ทั้ง ฤคเวท สามเวท ยชุรเวท อาถรรพเวท มหากาเวตะ และ รามายณะ

คัมภีร์ฤคเวท กล่าวว่าชาวอารยันรุกเข้ามาเป็นระลอกจนครอบครองลุ่มน้ำสินธุไว้ได้ก่อนที่จะขยายถึงแม่น้ำยมุนาและคงคา หลายหลักฐานชี้ให้เห็นว่าผู้คนนิยมอยู่เป็นเผ่า เรียกหัวหน้าผู้เป็นนักรบและนำความปลอดภัยและพึงพอใจมาให้หมู่คณะว่า “ราชา” ตามความหมายของคำก่อนที่จะพัฒนาเป็นระบบกษัตริย์ที่ละเล็กละน้อย มี สภา (Sabha) และ สมิรติ (Smriti) เป็นที่ชุมนุมของผู้เผ่า และ ราชกุมารเป็นหน่วยช่วยในการปกครอง โดยมีนักบวชเป็นคนกลางในการติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าที่อยู่

แผนที่อินเดียโบราณแสดง ๑๖ มหajanapad สมัยชมพูทวีป

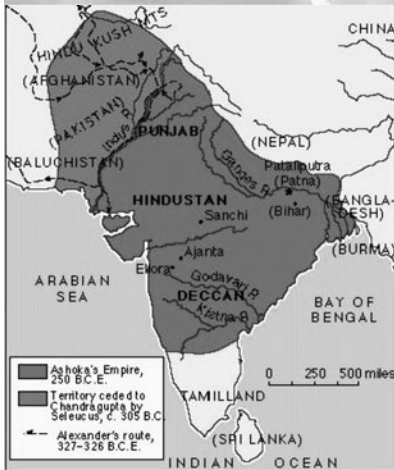
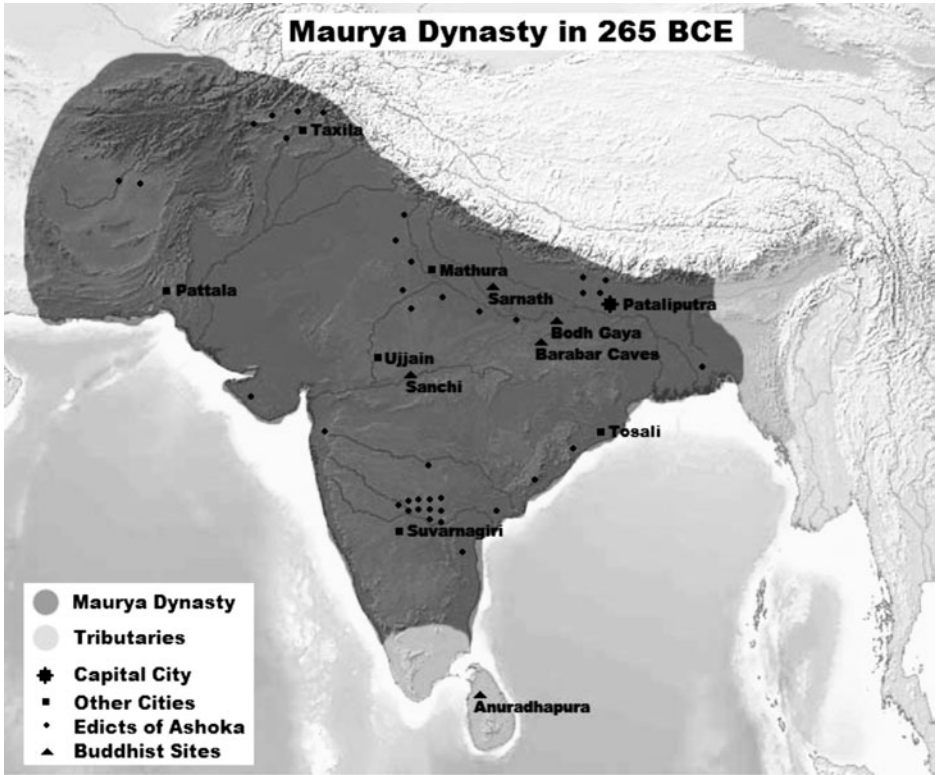

เหนือการรับรู้จนพัฒนาเป็นความสัมพันธ์แบบแน่นของราชากับนักบวช ยกกระดับเป็น
สมมติเทพ เกิดพิธีกรรม อำนาจและรูปแบบการปกครอง ตลอดจนกลไกต่างๆ รวมทั้ง
ทั้งปุโรหิต และ เสนานี (แม่ทัพ) โดยสภา และ สมิริติฎกลดบทบาทลงตามลำดับ

ประมาณ ๙๐๐ ปีก่อนคริสตกาล **ชาวอินโด-อารยัน**ได้เข้ามาถึงบริเวณที่ราบ
สูงเดคคาน เริ่มตั้งเป็นอาณาจักร ความเชื่อทางศาสนาจาก**ยุคพระเวท**พัฒนาเกิดเป็น
เทพต่างๆ หลายพระองค์ ตามด้วยระบบวรรณะตามบทบาทหน้าที่ กลุ่มทหารและผู้
ปกครองเรียกว่ากษัตริย์ กลุ่มนักบวชและครู เรียกว่าพราหมณ์ กลุ่มพ่อค้าสามัญชน
เรียกว่าแพศย์ มีการสู้รบทั้งกันเองและกับทราวาทหลายครั้ง ดังปรากฏในมหากาพย์
และรามายณะ เกิดการเน้นความบริสุทธิ์ของสายเลือด การแบ่งชั้นวรรณะ จนกลุ่ม
พราหมณ์ได้สร้างแบบแผนทางสังคมเพื่อรักษาและสืบทอดสถานะเป็นระบบวรรณะ
มาถึงปัจจุบัน

ประมาณ ๖๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ในปลายสมัยพระเวท ชาวอารยันในอินเดีย
สามารถรวมตัวเป็นอาณาจักรได้ **๑๖ อาณาจักร** เรียกแต่ละอาณาจักรว่า**มหาชน-**
unตามกลุ่มแม่น้ำคงคา-สินธุ มีการปกครองแตกต่างกัน ทั้งกษัตริย์ สภาเมือง และ
สาธารณรัฐ ประกอบด้วย กัมโปท (ทวารกาเป็นเมืองหลวง) คันธาระ (ตักสิลา) กูรู
(อินทปัตต์) ปัญจาละ (อฉิตตรา) โกศล (สาวัตถี) มัลละ (กูสินารา) กาสี (พาราณสี)
มคธ (ราชคฤห์) วัชชี (มิถิลา) อังคะ (จามปา) สุรเสนา (มธุรา) มัจฉะ (สาครละ) อวันตี
(อุชเชนี) วังสะ (โกสัมพี) เจติ (โสตถิตถาวตี) และ อัศสกะ (ไปตนะ) ภาษาที่ใช้ในหมู่

Maurya Dynasty in 265 BCE

แผนที่แสดงอาณาจักรโมริยะ:
พุทธสถานสำคัญ และ ที่ตั้งจารึกอโศก

อารยันชนชั้นสูงคือ**ภาษาสันสกฤต** ขณะที่ชาวบ้านทั่วไปใช้**ภาษาป्राकृत**¹นิครนถ์ นาฏบุตร หรือศาสตามหาวีระแห่งศาสนาเชน เป็นโอรสของกษัตริย์ผู้ครองเมือง ไวสาลี แคว้นวัชชี เจ้าชายสิทธัตถะเป็นโอรสแห่งราชวงศ์ศักกะ-ศากยะแห่งกบิลพัสดุ์ และเทวทหะแถบเชิงเขาหิมาลัย ทั้ง ๒ พระองค์ทรงละโลกออกบำเพ็ญเพียรแล้วใช้ ภาษาป्राकृतในการสอนจึงเข้าถึงผู้คนได้มาก

๕) ยุคโมริยะ

ในช่วง ๖ ศตวรรษก่อนคริสตกาลในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและมหาชนบทนั้น พระเจ้าไซรัส แห่งราชวงศ์อาร์คีเมนิดของเปอร์เซียแผ่อิทธิพลเข้ามาในกลุ่มแม่น้ำสินธุ ถึงปัญจาบและ คัธธาระ ต่อมาพระเจ้าดาริอุสได้ผนวกเข้าเป็นมณฑลที่ ๒๐ ของจักรวรรดิเปอร์เซีย ก่อนที่จะคลายอิทธิพลในสมัยพระเจ้าเซออร์เซส ครั้น ๔ ศตวรรษก่อนคริสตกาล เมื่อ **พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช** แห่งมาซิโดเนียขยายอำนาจทางตะวันออก รุกราน เปอร์เซียแล้วข้ามเขาฮินดูกูชมาถึงแคว้นสินธุ ปัญจาบ คัธธาระ กัศมีระ และกัมโพชะแล้ว ยกกลับเมื่อแม่ทัพทั้งหลายปฏิเสธการเดินทางทำศึกต่อ โดยตั้งข้าหลวงไว้ปกครอง **เกิด เป็นอารยธรรมอินโด-กรีก** พระพุทธรูปเกิดขึ้นครั้งแรกใน **ศิลปะคันธาระ** ในสมัยต่อ

1 ภาษาป्राकृत หมายถึง ซึ่งเกิดจากธรรมชาติ คือภาษาทั่วไปที่ชาวบ้านพูดกันอันได้คลี่คลายมาจากภาษา สันสกฤตสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช มีหลายภาษา อาทิ ภาษาปรากฤต ภาษาอวันตี ภาษามหาราษฎร์ เป็นต้น พวกพราหมณ์ เหยียดภาษาจำพวกป्राकृतว่าเป็นภาษาดำต้อย ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาปรากฤตในการเผยแผ่พระ ศาสนา ภาษานี้จึงมีความสำคัญขึ้น และภายหลังบัญญัติเรียกว่าภาษาบาลี แปลว่าภาษาที่มีแบบแผน ศาสนา เชนซึ่งร่วมสมัยกับพุทธศาสนาก็ใช้ภาษาป्राकृतแขนงหนึ่ง ชื่อว่า อรธ มาคธี บันทึกคำสอน

มา รวมทั้งลัทธิบูชาไฟในศาสนาโซโรแอสเตอร์ของเปอร์เซีย และการใช้อักษรอารามิก

ในอินเดียขณะนั้น หลังพุทธกาลมี**อาณาจักรมทร**ของราชวงศ์หาร์ยัคจะเป็นอาณาจักรสำคัญโดยต่อจาก**พระเจ้าพิมพิสาร** และ พระเจ้าอชาตศัตรูผู้ย้ายนครหลวงจากราชคฤห์มายังปาฏลีบุตร แล้วมีการกระทำปิตุฆาตอย่างต่อเนื่องอีก ๔ รัชกาล เกิดเป็นจลาจลจนหมู่อำมาตย์เข้ายึดอำนาจตั้งราชวงศ์ไสสุณาคครองได้ ๒ รัชกาล ถูกมหาโจรซึ่งเป็นพระญาติวงศ์ ชื่อมหานันทะเข้ายึดอำนาจตั้งราชวงศ์นั้นทะครองราชย์ต่อเนื่องได้ ๑๐ รัชกาล เป็นเวลา ๓๘ ปี

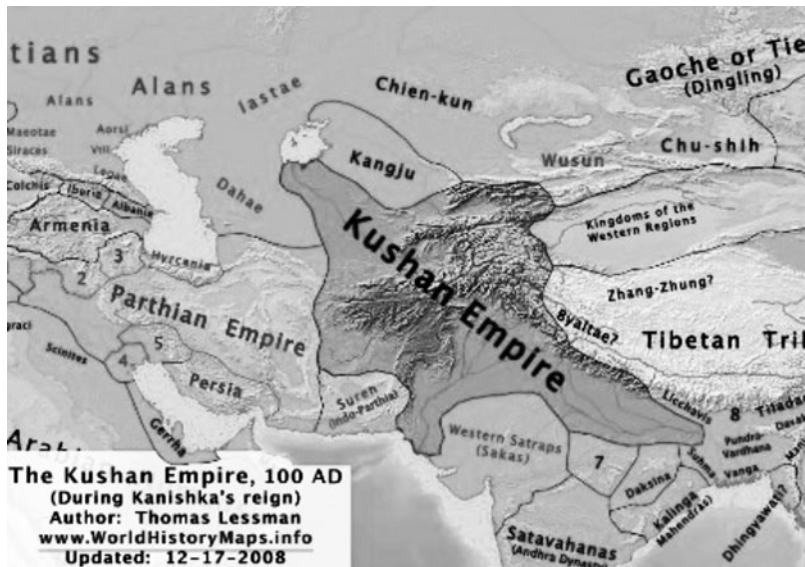
เมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชถอยทัพนั้น **จันทรคุปต์** บ้างว่าเป็นบุตรของเจ้าชายแห่งเมืองไพศาลี แคว้นลิจจวี บ้างว่าสืบวงศ์ศากยะเมื่อครั้งหนีพระเจ้าวิฑูทกะแห่งแคว้นโกศลมาลี้ภัยที่ปาฏลีบุตร ได้เล่าเรียนผ่านการศึกษานในวัยเยาว์ที่ตักสิลาแล้วมารับราชการในราชสำนักของราชวงศ์นั้นทะอยู่ที่ปาฏลีบุตร ได้ร่วมกับ**พราหมณ์จาณักยะ** หรือ **เทากุญยะ** ผู้แต่งคัมภีร์อรรถศาสตร์ว่าด้วยการเมือง การปกครองเล่มสำคัญของอินเดีย คบคิดแย่งชิงเมือง เคยเข้าพบพระเจ้าอเล็กซานเดอร์เพื่อแสวงหาความร่วมมือโจมตีแคว้นมคธ หลังพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ถอยทัพได้ใช้โอกาสปลุกกระแสรักชาติเข้าขับไล่แล้วรวมตัวเข้าบุกนครหลวงปาฏลีบุตรสำเร็จจนขยายจักรวรรดิครั้งใหญ่ในนาม**ราชวงศ์โมริยะ** ถึงดินแดนแคว้นสินธุที่กษัตริย์กรีก เซเลอูคัส นิคเตอร์ (Seleucus Nicator) ในราชวงศ์เซเลอูซิด (Seleucid Dynasty) ขอเจรจาเจริญสัมพันธไมตรีด้วยการส่งราชธิดามาเป็นชายา และส่งราชทูต

ชื่อเมกัสเทนิส (Megasthenes) มาประจำที่ปาฏลีบุตรในปี พ.ศ.๒๕๐ โดยพระเจ้าจันทรคุปต์นั้นเดิมนับถือพราหมณ์ก่อนที่จะศรัทธาในศาสนาเขนถึงขั้นสละราชสมบัติออกบวช

ราชวงศ์โมริยะมี ๙ รัชกาล ระยะเวลา ๑๓๗ ปี (๓๒๒ - ๑๘๕ ปี ก่อนคริสตกาล) รุ่งเรืองสูงสุดของประวัติศาสตร์อินเดียในสมัย**พระเจ้าอโศกมหาราช** โอรสองค์สำคัญในจำนวน ๑๐๑ องค์ ของพระเจ้าพินทุसार ราชโอรสของพระเจ้าจันทรคุปต์ มีฝีมือความสามารถสูง เป็นที่กลัวเกรงของพระประยูรญาติ ถูกส่งไปครองอุชเชนีปราบตักสิลาสำเร็จ เมื่อพระเจ้าพินทุसारสิ้นพระชนม์ เจ้าชายอโศกได้ประกาศการสืบทอดราชสมบัติใน พ.ศ.๒๗๑ พร้อมกับจับกุมพี่น้องประหารทั้งหมด เว้นไว้แต่พระอนุชาร่วมมารดา จนได้รับการขนานนามว่า **จกทาโคกราช** หมายถึง อโศกผู้ป่าเถื่อน ทรงขยายอาณาเขตอย่างกว้างขวาง ครั้งสำคัญที่สุดเมื่อรุกแคว้นกิงคะจนเข้าศึกและโพรพล์ล้มตายมากมายจนเกิดสังเวทพระทัย ประกอบกับพระนางเวทิสสา มหาเทวีพระชายาองค์แรกผู้เป็นพุทธบริษัทเมื่อไปครองอุชเชนีได้เตือนพระองค์ อีกทั้งได้พบสามเณรนิโครธ นัยว่าเป็นโอรสของเจ้าชายสุมนะหรือสุลิมะพระเชษฐาที่ทรงประหารได้แสดงธรรมโปรดให้ตั้งอยู่ในพระพุทธานุชาละที่พระอุปนิสัยอันดุร้ายเสีย จากนั้นทรงหันมาสนพระทัยพระธรรมคำสอนจนถึงกับเลื่อมใส กลับทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นการใหญ่ มีการสร้างวัดอโศการาม จดจารึก เสาอโศก สังกายนามพระไตรปิฎก ส่งศาสนทูตไปประกาศพระศาสนา จนได้สมัญญาว่า**ธรรมาโคกราช** หมายถึงพระเจ้าอโศกผู้ทรงธรรม

แผนที่แสดงอาณาจักรสูงค: สาทวาหนะ และ ปานทีย

แผนที่แสดงอาณาจักรกุษาณะ:

๖) ยุคสมัยสูงค: กัณวะ: อานธระ/สาตวาหนะ: (อมราวดี)

สมัยสูงค: เป็นยุคฟื้นฟูศาสนาพราหมณ์หลังจากกษัตริย์และประชาชนจำนวนมากในยุคโมริยะหันไปส่งเสริมและนับถือศาสนาพุทธและเชน โดยนายพลปุชยมิตรสูงคจะได้เข้ายึดอำนาจจากราชวงศ์โมริยะ แล้วฟื้นฟูศาสนาฮินดู มีการประกอบพิธีอิศวรเมธ ยกทัพไปรบกับทหารกรีกของ**พระเจ้าเมันเดอร์ (Menander)** หรือ**พญามิลินท์**แห่งดินแดนอินโด-กรีก พุทธศาสนาถดถอยไปตอนใต้และทางตะวันตกเฉียงเหนือ มีร่องรอยหลักฐานสำคัญทั้งที่**มหาสถูปการุฬ** **สถานจี อชันตา** และ **เอลาร่า**

หลังจากนั้นเป็นช่วงสั้น ๆ ของสมัยกัณวะที่มีทั้งพุทธและฮินดู โดยทางตอนใต้แถบลุ่มแม่น้ำกฤษณาและโคทาวรี เกิด**ราชวงศ์อานธระ** หรือ **สาตวาหนะ** ที่ปลดแอกจากราชวงศ์สูงค เปิดกว้างทางศาสนา กษัตริย์ทรงส่งเสริมฮินดูทั้งไศวะและไวษณพ และสนับสนุนพุทธศาสนา มีการสร้างวัดเกิด**ศิลปะแบบอมราวดี**จำนวนมาก

๗) อาณาจักรกรีก-โรมัน และ กุษาณะ:

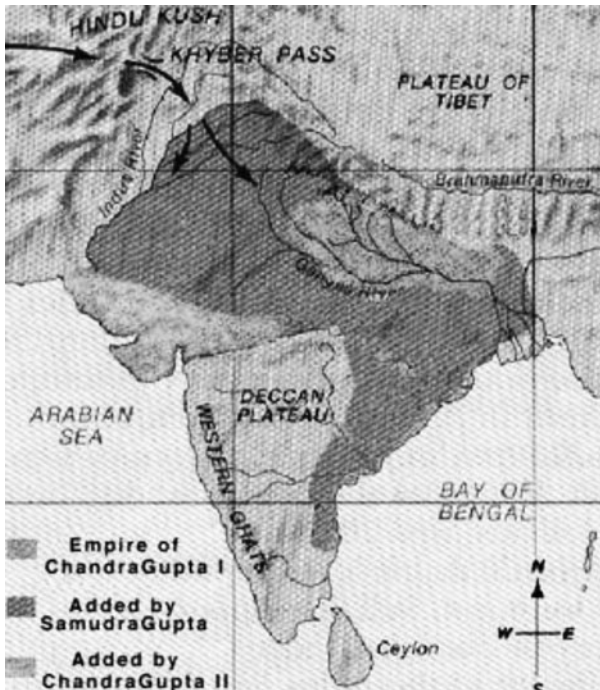
หลังยุคโมริยะ ชนชาวกรีก หรือ โยนก (Ionia) ทางตะวันตกเฉียงเหนือได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในเขตอิทธิพลเดิมของมคธเกิดเป็นอาณาจักรอินโด-กรีก ประกอบกับการอพยพของชาวพุทธและศาสนาอื่นที่มีไฮสินดูออกจากเขตของราชวงศ์สูงค พุทธศาสนาจึงแพร่หลายจนเกิดการสร้างรูปเคารพและพระพุทธรูปตามแบบกรีกขึ้น

ในสมัยนี้ที่เรียกว่า **ศิลปะคันธาระ: พระเจ้าเมนันเดอร์ (หรือพระเจ้ามิลินท์)** เป็นกษัตริย์ที่สนใจศึกษาปรัชญาของทุกศาสนา ขอบวิสาละกับนานานักบวชชนนักบวชที่ไม่ปราดเบรื่องพอกันหัวนเกรง ชาวพุทธที่เมืองสาละอันเป็นนครหลวงถึงกับขาดพระจันตองขอคณะสงฆ์ให้ช่วยจัดทา ได้พระนาคเสนซึ่งสามารถวิสันหาอย่างลึกซึ่งถึงแก่นธรรมจนพระเจ้ามิลินท์เลื่อมใส รับนับถือพุทธ เกิดเป็นคัมภีร์มิลินทปัญหาที่แพร่หลาย

หลังสมัยพญามิลินท์ แม่พุทธศาสนาจะหยั่งรากลึก แต่การหลั่งไหลเข้ามาชนเผ่าสะกะ (Saka) เชื้อชาติมองโกล - เตอร์ก จากเอเชียกลางแถบเตอร์กีสถานกับซินเกียงของจีน จีนเรียกพวก เยว่จื่อ (Yuezhi) เป็นพวกเชี่ยวชาญการรบบุกเข้ายึดครองอาณาจักรกรีก-โรมัน แล้วขยายลงลุ่มน้ำยมูนา-คงคา สถาปนาเป็น **อาณาจักรกุษาณะ: (Kusana) หรือ กุษา (Kushan)** ประชิดแคว้นมคธ ในปี พ.ศ.๕๔๒ มีกษัตริย์องค์ที่ ๕ **พระเจ้ากนิษกะที่ ๑ (Kanishka 1)** เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มากจนได้สมัญญาว่าเป็นพระเจ้าอโศกที่ ๒ มีการสังคายนาพระไตรปิฎกที่กัษมีระ (แคชเมียร์) แล้วส่งสมณทูตไปเอเชียกลางและทิเบต พุทธศาสนamahayanแพร่หลายอย่างมากจนสิ้นยุคหลังถูกราชวงศ์ซาสสนิด (Sassanid) จากอาณาจักรเปอร์เซียรุกรานจนอ่อนแอ และเกิดอาณาจักรราชวงศ์คุปตะขึ้นทางตอนกลาง

๘) ยุคราชวงศ์คุปตะ - เกาหะ - หรรษะ - จาลุกยะ(ยุคแรก)

หลังยุครุ่งเรืองของอาณาจักรอานธระและกุษาณะ **ราชวงศ์คุปตะ** ทางตอนกลาง นำโดยพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๑ ได้เข้าบุกลุ่มแม่น้ำคงคาแล้วเข้ายึดนครปาฏลิบุตรจากราชวงศ์กุษาณะ ทำการฟื้นฟูขยายอาณาจักรมคธได้ทุกทิศทางพร้อมกับการเจริญสัมพันธไมตรีและส่งเสริมทุกศาสนาแม้จะทรงนับถือฮินดู จนพุทธศาสนาและเชนกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง นับเป็นยุคทองแห่งอารยธรรมอินเดีย **กัมภีร์กามสูตร** ที่แพร่หลายเกิดในสมัยนี้ พระองค์ได้รับการขนานนามว่าเป็น**พระมหาราชาธิราช** มีการเดินทางค้าขายเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกลทั่วเอเชียใต้ ตะวันออกเฉียงใต้จนถึงจีน

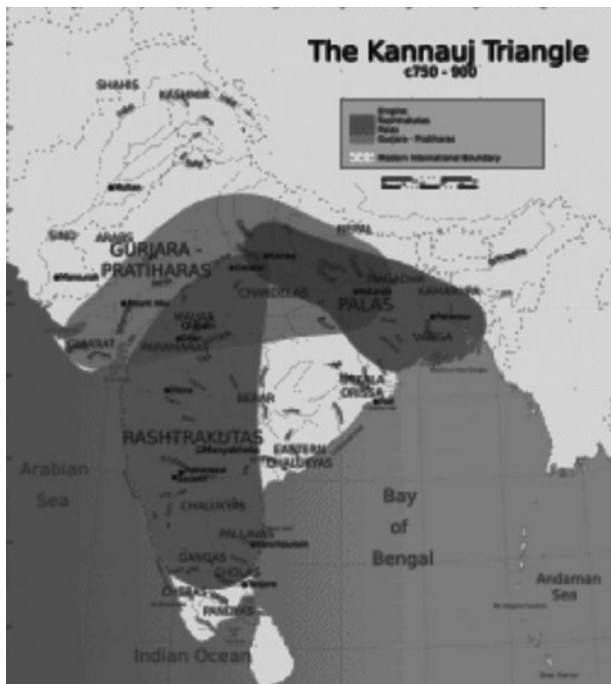

แผนที่แสดงอาณาจักรคุปตะ

พระเจ้าสมุทรรุคปต์ผู้สืบราชบัลลังก์ นอกจากการขยายอาณาเขตและส่งเสริมทุกศาสนาแล้ว ยังมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาถึง ๗ แห่ง ที่ นาลันทา วลัยวิกรมศิลา โอทันตบุรี ชคัททะเละ โสมบุรี และ ตักสิลา หลังจากนั้นในสมัยพระเจ้าสมุทรรุคปต์ที่ ๒ ระหว่างปี พ.ศ. ๙๔๒ - ๙๕๕ **พระภิกษุจีนชื่อฟาเทียน** (ตรงกับสมัยราชวงศ์จั้นตะวันออกของจีน) ได้เดินทางมาเจริญพระไตรปิฎกถึงอินเดีย ก่อนที่อาณาจักรคุปตะจะเสื่อมถอย มีชนเผ่าเร่ร่อนชาวหุนะ (Huna) หรือ ฮั่นขาว จากเอเชียกลางรุกเข้ามาพร้อมกับที่แคว้นอื่นๆ ก็แยกตัวออกเป็นอิสระจากมคร จนสิ้นราชวงศ์คุปตะในปี พ.ศ. ๑๐๙๓ โดยก่อนหน้านั้น ในปี พ.ศ. ๑๐๖๓ **พระโพธิสัตว์** อดีตเจ้าชายแคว้นกานฉิจิรัม ได้เดินทางไปเผยแผ่พุทธศาสนาในจีน (ยุคราชวงศ์เหนือ - ใต้ ของจีน) ได้ฉายาว่า **ตักม้อ** ผู้ก่อตั้งวัดเส้าหลินที่มีชื่อเสียงถึงปัจจุบัน

ในอินเดีย ชาวหุนะนับถือศาสนาฮินดู สั่งให้ทำลายวัด สลуп เจดีย์ วิหาร และทำร้ายผู้นับถือพุทธศาสนาอย่างขนานใหญ่ ส่วนอาณาจักรมครที่แตกกลายเป็นแคว้นน้อยใหญ่ได้เกิด ๓ อาณาจักรมีบทบาทสำคัญขึ้น คือ ในปี พ.ศ. ๑๑๕๐ **พระเจ้าศตางกะ** แห่งแคว้นเกาฑะ บริเวณอ่าวเบงกอล มุ่งเข่นฆ่ากษัตริย์ผู้นับถือพุทธรวมทั้งโค่นพระศรีมหาโพธิ์พุทธคยา สั่งนำพระพุทธรูปออกแล้วนำศิวลึงค์เข้าไว้แทน แม้กระทั่งเหรียญตราของพระองค์ยังถึงกับให้สลักไว้ว่า “ผู้ปราบปรามพุทธศาสนา” ร่วมสมัยกันที่บริเวณราชสถานและอุดรประเทศ ใน พ.ศ. ๑๑๔๙ **พระเจ้าหรรษะวรสสุ-** ผู้นับถือศาสนาพุทธขึ้นครองราชย์แทนพระเจ้าชฐาที่ถูกพระเจ้าศตางกะปลงพระชนม์ ทรงโสมนัสและปลงพระชนม์พระเจ้าศตางกะได้แล้วยังขับไล่ชาวฮั่นขาวออกได้ด้วย ทรง

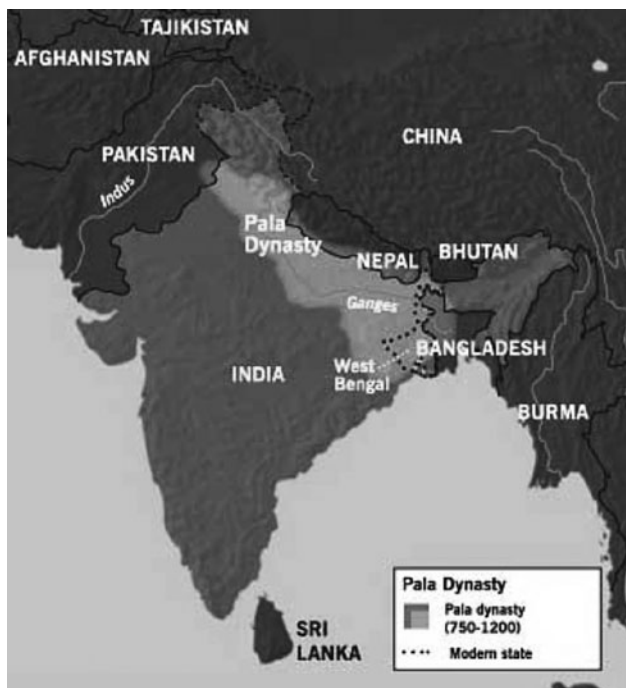
ตามรอยพระเจ้าอโศกมหาราชในการฟื้นฟูพุทธศาสนา **พระภิกษุสวียนจั่ง** หรือ **พระถังซำจั๋ง** กับ **พระภิกษุฮัจจิง** จากจีน เดินทางถึงอินเดียในรัชสมัยนี้ ส่วนทางใต้เป็นอาณาจักรจาลุกยะ: (Chalukya)

๙) ยุคราชวงศ์ปาละ – เสนะ

พระเจ้าพรหมราชวรมหาจักรพรรดิไม่มีรัชทายาท หลังสิ้นพระชนม์อาณาจักรหรรษะก็แยกสลาย ที่อ่าวเบงกอลเกิด**ราชวงศ์ปาละ (Pala)** ค่อยๆ ขยายจนครอบคลุมได้เกือบทั้งอินเดียแล้วสานต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งที่มหาโพธิเจดีย์ พุทธคยา ก่อนที่จะเสื่อมลงหลังคริสต์ศักราช ๑๘ พระองค์ รวมระยะเวลา ๔๒๔ ปี โดยมี**ราชวงศ์เสนะ**เกิดขึ้นแถบอ่าวเบงกอล และราชวงศ์โซลังกี (Solanki) แถบคุชราฐ มาแทน รวมทั้งการบุกโจมตีของสุลต่านคูลิตจากเปอร์เซีย (Ghurid Sultan) เข้ายึดครองเขตลุ่มแม่น้ำสินธุตั้งเป็น**อาณาจักรสุลต่านคูลิต**

ร่วมสมัยกับราชวงศ์ปาละพราหมณ์ชื่อว่า**คังกรจารย (Sankaracharya)** สังกัดนิกายไศวะ เกิดที่เกราลา (Kerala) ตอนใต้ของอินเดียเป็นคนแรกที่ได้ประยุกต์คำสอนของพุทธศาสนานิกายมาธยมิกะมาใช้กับปรัชญาฮินดู วิธีการของคังกรจารยในการกำจัดพระพุทธศาสนา ที่สำคัญ คือ เขาเที่ยววกเวียนได้วาทะไปทั่วทุกถิ่นเฉพาะนอกเมือง โดยไม่ยอมสอนคนในเมืองเลย เพราะเวลานั้นพุทธศาสนาแม้จะกำลังเสื่อมแต่ยังเข้มแข็งในเมือง พร้อมกันนั้นจัดตั้งคณะนักบวชฮินดูขึ้น เลียนแบบสังฆะในพระพุทธศาสนา โดยตั้งวัดใหญ่ขึ้นมาใน ๔ ทิศ เรียกว่า “มัฐ” ตามอย่างวัดในพุทธศาสนา และที่สำคัญยังได้แต่ง คัมภีร์ปุราณะขึ้น โดยอ้างว่าพระพุทธองค์เป็นอวตารที่ ๙ ของพระวิษณุเพื่อหวังกลืนพุทธศาสนา

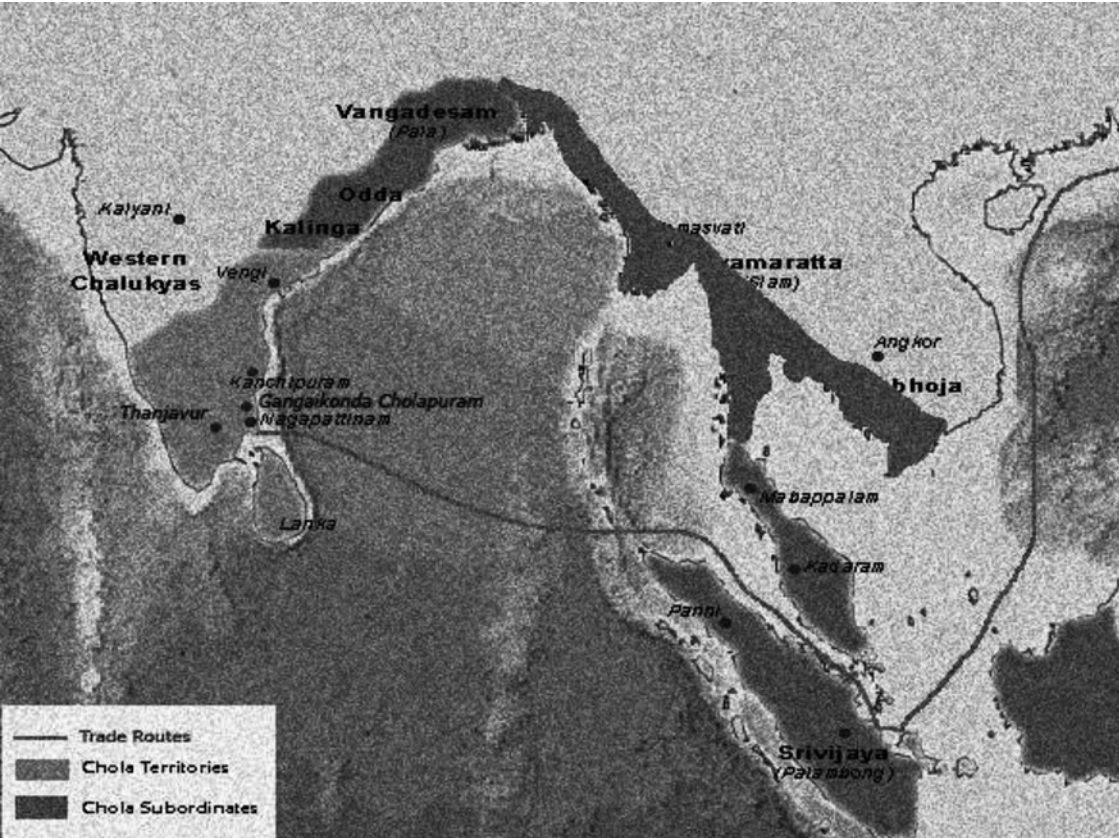
แผนที่แสดงอาณาจักรระปาละ

๑๐) เขตภาคใต้ ปานทยะ - โจฬะ - ปาลละ - จาลุกยะ(ยุคหลัง)

- ฮอยซาลา - วิชัยนคร

เขตภาคใต้ของชมพูทวีป หรือ อนุทวีปอินเดีย ที่เป็นสาธารณรัฐอินเดียทุกวันนี้ที่เป็นฐานการถอยร่นไปตั้งมั่นของชาวทราวาท หรือ ดราวิเดียนมาตั้งแต่สมัยการรุกเข้ามาของอารยัน แม้ในสมัยโมริยะที่แผ่อำนาจเขตอิทธิพลได้กว้างขวางที่สุด ก็ยังไม่เคยครอบคลุมได้ทั้งหมด มีหลักฐานการก่อตั้งเป็น**อาณาจักรปานทยะ (Pandy)** เมื่อร่วม ๒,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกาลในฐานะเมืองท่าค้าขายสำคัญติดต่อกับโรมันทางตะวันตกและเอเชียอาคเนย์ทางตะวันออกจนได้ชื่อว่าเป็นเมืองไข่มุกจนถึงยุคสมัยศรีวิชัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เมื่อ**ราชวงศ์โจฬะ (Chola)** นำโดยพระเจ้าราฆาราชะโจฬะที่ ๑ และ พระเจ้าราเชนทระโจฬะที่ ๑ ได้แผ่ขยายอาณาเขตครอบคลุมจนถึงเกาะลังกาและเอเชียอาคเนย์จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ โดยอาณาจักรปานทยะ กลับฟื้นคืนบทบาทได้อีกบางช่วง ร่วมกับอาณาจักรอื่นๆ คือ เจระ (Chera) กาลาบราส (Kalabhras) และ กัทัมพะ (Kadamba)

ตอนกลางอนุทวีปที่ชายแดนด้านเหนือของโจฬะ เมื่ออาณาจักรอานธระผู้สร้างสรรคศิลป์สกุลอมราวาทืออ่อนกำลังลง ได้เกิด**อาณาจักรปาลละ (Pallava)** รุ่งเรืองเป็นฐานการค้าขายสู่ตะวันออกเฉียงใต้สำคัญในพุทธศตวรรษที่ ๑๐ - ๑๓ ก่อนที่จะถูกอาณาจักรโจฬะ และ จาลุกยะเข้ากลืนจนหาย ก่อนที่จะมีอีก ๒ อาณาจักรที่รุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๙ คือ ฮอยซาลา (Hoysala) และ วิชัยนคร (Vijaynagara) โดยอาณาจักรจาลุกยะนั้นล่มสลายในพุทธศตวรรษที่ ๑๖

แผนที่แสดงอาณาจักรโจฬะ

เขตแดนภาคใต้ถือเป็นที่มั่นสำคัญของผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เฉพาะในช่วงสมัยปัลลวะ เคยเป็นหนึ่งในศูนย์กลาง พุทธศาสนา **พระเสวียนจัง** หรือ **พระกั๋งขำจัง** ได้เดินทางมาถึงดินแดนกาญจิปุรัม รวมทั้งพระโพธิธรรมหรือตักม้อก็เป็นชาวกาญจิปุรัมเช่นกัน

๑๑) ยุคราชวงศ์สุลต่านแห่งเดลี – มุฮอล (โมกุล)

หลังศาสนาฮินดูเริ่มมอดเกิดความรู้แจ้งในธรรมเริ่มประกาศศาสนาอิสลามในปี พ.ศ.๑๑๕๓ แล้วสิ้นพระชนม์ในปี พ.ศ.๑๑๗๕ มีการสานต่อโดยเคาะลีฟะฮ์แห่งราชวงศ์ โอมาัยยัต ถึง พ.ศ.๑๒๙๒ ต่อด้วยราชวงศ์อับบาซิด ที่ดามัสกัสถึง พ.ศ.๑๗๙๙ ก่อนที่จะย้ายมายังนครแบกแดด แล้วถูกทัพมองโกลบุกกรุกในปี พ.ศ. ๒๐๙๙ นั้น เคาะลีฟะฮ์แห่งดามัสกัสได้ส่งทัพและผู้นับถือศาสนาอิสลามเข้าสู่ดินแดนอินเดียทางแคว้นสินธุ ตั้งแต่ พ.ศ.๑๒๕๔ โดยอีก ๒ ศตวรรษต่อมาชาวมุสลิมเชื้อสายเตอร์กได้เข้าครองเขตกัซนีในอัฟกานิสถาน ตั้งตัวเป็น**สุลต่านแห่งกัซนี (Sultan of Gazni)** ก่อนที่จะคืบคลานเข้าเขตแคว้นสินธุ คั้นธาระ ปัญจาบ จนถึงเขตลุ่มน้ำยมุนาและคงคา ก่อนที่**สุลต่านแห่งราชวงศ์กูริด (Ghurid Dynasty)** จะส่งนักรบมัมลุก (Mamluk) เข้ายึดเมืองเดลีได้ใน พ.ศ.๑๗๒๔ แล้วใช้เป็นฐานการขยายอาณาเขต แล้วตั้งตัวเองเป็นสุลต่านแห่งเดลี และสถาปนา**ราชวงศ์มัมลุก** ครองอินเดียถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ โดยในช่วงนี้ที่ผู้นับถือศาสนาอื่นได้รับผลกระทบมากนั้น ในราวปี พ.ศ.๒๐๑๒ ที่ปัญจาบ

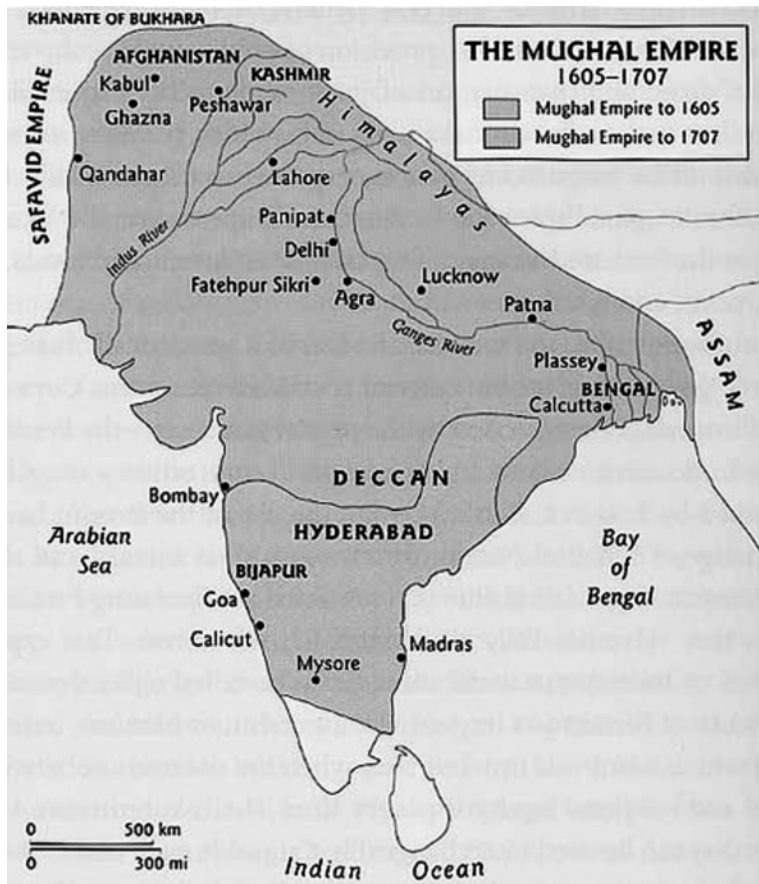

แผนที่แสดงอาณาจักรปัลลวะ

ศาสนาซุนนิก ได้ประยุกต์หลักศรัทธาเพื่อการสมานฉันท์ความขัดแย้งระหว่างฮินดูและอิสลาม ก่อเกิดเป็น**ศาสนาซิกข์ (Sikh)** ขณะเดียวกัน **วาฬัก ดาฆา** นักเดินเรือชาวโปรตุเกส ได้เดินทางมาถึงอินเดียในช่วงนี้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๔๑

สุลต่านแห่งเดลีมีทั้งสิ้น ๕ ราชวงศ์ จากต่างตระกูลและชาติพันธุ์ที่ผลัดเปลี่ยนกันครองอำนาจ จนปี พ.ศ. ๒๐๖๙ ชาวมุสลิมเชื้อสายบาบูร์ (Babur) จากเอเชียกลางที่มีเลือดผสมติมูร์ มองโกล และ เตอร์ก ของเจงกิสข่าน ได้บุกเข้ายึดครองตั้ง**ราชวงศ์มุกอลหรือโมกุล (Mughal)** มี**พระเจ้าฮูมาเยน (Humayun)** เป็นสุลต่านคนที่ ๓ ต่อจาก พระเจ้าบาบูร์ และ เซอร์ข่าน (Sir Khan) **พระเจ้าอักบาร์ (Akbar)** โอรสของพระเจ้าฮูมาเยนครองราชย์ลำดับที่ ๔ ในปี พ.ศ.๒๐๙๙ ขยายอาณาเขตกว้างขวางและเปิดกว้างการนับถือศาสนา

สมัยของพระโอรสคือ **พระเจ้าชาฮังกิร์ (Jahangir)** มีการลงนามสัญญาการค้าก่อตั้ง**บริษัท อินเดีย ตะวันออก (East India Company)** กับอังกฤษ ปี พ.ศ.๒๑๓๐ **พระเจ้าชาห์ ชาฮัน (Shah Jahan)** ขึ้นครองราชย์หลังศึกสายเลือดครั้งใหญ่ มีพระปรีชาสามารถมาก เมื่อเสวยพระชายาชาวเปอร์เซียอันเป็นที่รักยิ่ง คือ**พระนางมูมตัส มาฮาล (Mumtaz mahal)** ทรงใศกเศร้าไม่ทำการใดๆ หุ่เมแต่การสร้างอนุสรณ์สุสานสถาน เกิดการแตกแยกครั้งใหญ่ในหมู่โอรสจน**พระเจ้าออรังเซบ (Aurangzeb)** เอาชนะขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๒๐๑ ให้จับพระบิดากุมขังไว้ในป้อมอักตรา (Agra Fort) จนสิ้นพระชนม์ โดยหลัง

แผนที่แสดงอาณาจักรมughol หรือ โมกุล

จากนั้น มีการแทรกแซงจากนานาชาติตะวันตก ทั้งอังกฤษ โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส รวมทั้งการจับมือกันของแคว้นต่างๆ ประกาศตนเป็นอิสระ เมื่อพระเจ้าออร์ังเซปสิ้นพระชนม์ในปี พ.ศ.๒๒๕๐ ก็ค่อยๆ อ่อนแอจนล่มสลายลงพร้อมกับการกลับคืนของผู้นับถือศาสนาฮินดู โดยศาสนาเขนยังคงมีอยู่อย่างประปราย ศาสนาพุทธเหลือแต่ในเขตแนวเทือกเขาหิมาลัยและเกาะลังกา ศาสนาซิกข์มีฐานที่รัฐปัญจาบ

๑๒) ยุคบริติชราช – สาธารณรัฐอินเดีย

หลังการมาถึงของชาติตะวันตกและยุคแห่งการค้าและล่าอาณานิคม นำโดย**บริษัท อีสต์ อินเดีย ของอังกฤษ** จนเกิดการต่อต้านจากนานาชาติจนเป็นสงครามตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๐๐ จนอังกฤษใช้กำลังอาวุธที่เหนือกว่าเข้าปราบจนราบคาบ ในปี พ.ศ.๒๔๐๐ แล้วเรียกค่าชดใช้จากราชวงศ์มุกอลซึ่งสุลต่านได้หนีไปอยู่ในพม่า อังกฤษจึงจับเชื้อพระวงศ์ประหารแล้วเข้ายึดอำนาจพร้อมกับการถ่ายโอนผลประโยชน์เหนืออินเดียของบริษัทแก่รัฐบาลอังกฤษ มีอำนาจเหนือโดยสมบูรณ์ แต่งตั้งข้าหลวงอุปราชเข้าปกครองในฐานะ**เขตปกครองของอังกฤษ** หรือ **บริติชราช (British Raj)** ในปี พ.ศ.๒๔๐๑ โดยแบ่งรัฐต่าง ๆ ออกเป็นเขต ๆ เรียกว่า **รัฐเจ้าครองนคร (Princely State)** ขึ้นตรงกับรัฐบาลกลางที่มีสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรียแห่งอังกฤษเป็นประมุข จนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ.๒๔๙๐ หลังจากการพยายามเรียกร้องอิสรภาพด้วยหลักการขัณฑ์และอหิงสา ภายใต้การนำของ**มหาตมะ คานธี**

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๘ อินเดียจึงได้รับอิสรภาพจัดตั้งเป็น ๒ รัฐอธิปไตย คือ **สหภาพอินเดีย** ต่อมาเปลี่ยนเป็น **สาธารณรัฐอินเดีย** และ **เขตปกครองแห่งปากีสถาน** ต่อมาแบ่งเป็น ๒ ประเทศ คือ **สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน** และ **สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ**

“

คนอื่นเดียนิยมเรียกประเทศว่า
ภารตวรรษ เรียกตนเองเป็นชาวภารตะ
ผู้สืบเชื้อสายมาจากท้าวภรต กษัตริย์
ในมหากาพย์ภารตะ ในขณะที่ชาว
เปอร์เซียเรียกตามชื่อแม่น้ำสินธุว่า
ชาวฮินดู และ ฮินดูสถาน ต่อมา
เมื่อกริกเข้าปกครอง ออกเสียงเรียก
ว่าชาวอินโดส (Indos) และแม่น้ำ
ฮินดูล (Indus) จนกลายมาเป็น
อินเดีย (India) ในที่สุด

”

BIA

สสส.
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ